

**ПРЫНЦЫПЫ ФАРМІРАВАННЯ КОРПУСАЎ ТЭРМІНААДЗІНАК
ЛЯСНОЙ ГАСПАДАРКІ І ЛЯСНОЙ ПРАМЫСЛОВАСЦІ**

На сучасным этапе развіцця грамадства тэрміналогія з'яўляецца часткай слоўнікавага запасу літаратурнай мовы. Як слушна адзначаюць даследчыкі, упарадкаванне спецыяльнай лексікі і, як вынік, яе адэкватнае прадстаўленне ў падручніках, навучальных дапаможніках і слоўніках розных тыпаў спрыяе паспяховаму развіццю навукі, павышае эфектыўнасць зносін спецыялістаў. Для беларускай мовы гэта асабліва перспектыўна: вывучэнне тэрміналагічных падсістэм стварае ўмовы для пашырэння яе функцыянавання як рэальнага сродку зносін у прафесійнай сферы.

У Рэспубліцы Беларусь да ліку стратэгічна важных галін, якія характарызуюцца ўстойлівымі тэмпамі развіцця і, адпаведна, дынамічным павелічэннем колькасці тэрмінаў і тэрміналагізаваных слоў, адносяцца лясная гаспадарка і лясная прамысловасць. Аднак працэс тэрмінаўтварэння ў гэтых галінах адбываецца фактычна толькі на рускай мове. Пры гэтым спецыялізаваныя перакладныя руска-беларускія ці беларуска-рускія слоўнікі і беларускамоўныя даведнікі па абодвух кірунках пакуль адсутнічаюць. У акадэмічных тлумачальных слоўніках беларускай мовы, а таксама ў агульных перакладных слоўніках тэрміналогія па лясной гаспадарцы і лясной прамысловасці прадстаўлена абмежавана. З улікам сказанага выбар гэтых адзінак у якасці аб'екта даследавання з'яўляецца натуральным і актуальным.

Тэрміналагічная работа можа мець некалькі напрамкаў, але ў любым выпадку самым першым і абавязковым з'яўляецца этап інвентарызацыі тэрмінаў або, інакш, збор усіх тэрмінаў, што адносяцца да абранай галіны ведаў. Інвентарызацыя павінна грунтавацца на агульных прынцыпах, што забяспечваюць магчымасць далейшай уніфікацыі тэрміналагічных адзінак на змястоўным, лагічным і лінгвістычным узроўнях. Да такіх прынцыпаў адносяцца:

- *прынцып сістэмнасці*, які мае перадумовай структура-семантычную звязнасць адбіраемых лексічных адзінак. Гэта азначае, што ў цэлым корпус фарміруецца не шляхам суцэльнай выбаркі з навуковых тэкстаў разрозненых тэрмінаадзінак, а шляхам вызначэння структура-семантычных сувязей (рода-відавых, антанімічных, сінанімічных, словаўтваральных і г. д.) кожнай тэрміналагічнай адзінкі з іншымі і аб'яднання іх у арганізаваныя групы. Напрыклад, тэрміны

прасека, паляна, балота, супрацьпажарны разрыў, меліярацыйная канава, торфараспрацоўка і г. д. аб'ядноўваюцца ў агульную групу "нелясныя землі"; тэрміны ралля, паша, сенажаць аб'ядноўваюцца ў групу "угоддзе"; тэрміны асвятленне лесу, прачыстка лесу, прарэджванне лесу аб'ядноўваюцца ў групу "высечкі догляду лесу"; і г. д. Разам з тэрмінамі лясныя землі, светлахваёвы лес, просты дрэвастой, цвёрдаліставыя пароды дрэў, ліквідная драўніна ў слоўнік абавязкова павінны быць уключаны і звязаныя з імі антанімічнымі адносінамі тэрміны нелясныя землі, цёмнахваёвы лес, складаны дрэвастой, мяккаліставыя пароды дрэў, неліквідная драўніна; і г. д.;

- *прынцып дакладнасці*, у адпаведнасці з якім з навуковых прац выбіраюцца тэрміналагічныя адзінкі, што маюць дэфініцыі, якія адлюстроўваюць *спецыфіку* абазначаемага паняцця і дазваляюць выдзеліць яго сярод сумежных [1, с. 467–468; 2, с. 162];

- *прынцып частотнасці*, згодна з якім у слоўнік адбіраюцца тыя тэрмінаадзінкі, якія маюць паўтаральнасць у навуковых тэкстах і (або) энцыклапедычных, лексікаграфічных даведніках;

- *прынцып комплекснасці*, згодна з якім у слоўнік уключаюцца не толькі вузкаспецыяльныя лесагаспадарчыя і лесапрамысловыя тэрміны, але і звязаныя з імі агульнанавуковыя і міжгаліновыя;

- *прынцып рэlevantнасці* для сучасных рэалій менавіта Рэспублікі Беларусь, які дазваляе не ўлічваць у слоўніку паняцці, што знаходзяцца па-за ўнутранай эканамічнай прасторай рэспублікі і яе знешнімі сувязямі. Найперш, гэта тэрміны, што адлюстроўваюць нехарактэрныя для Беларусі кліматычныя і ландшафтныя ўмовы, а таксама звязаныя з імі таксоны жывёл, раслін, віды гаспадарчай дзейнасці чалавека і г. д.

Пералічаныя прынцыпы з'яўляюцца агульнымі, але тым не менш яны дазваляюць, на нашу думку, пазбегнуць суб'ектывізму пры фарміраванні корпусаў тэрмінаадзінак лясной гаспадаркі і лясной прамысловасці, паслядоўна прадставіць сэнсавыя і лагічныя сувязі паміж кампанентамі састаўных тэрмінаў, даць цэласнае ўяўленне аб адлюстроўваемых паняццях пры далейшай працы па стварэнні спецыялізаванага тлумачальна-перакладнога слоўніка.

ЛІТАРАТУРА

1. Кондаков, Н.И. Логический словарь / АН СССР. Ин-т философии. – М. : Наука, 1971. – 658 с.
2. Суперанская, А.В. Общая терминология: Вопросы теории / А.В. Суперанская, Н.В. Подольская, Н.В. Васильева. – М. : Наука, 1989. – 246 с.